

THE FRAMING EFFECT, MORAL FOUNDATIONS THEORY (MFT) AND THE MORPHOLOGICAL FEATURES OF CONTEMPORARY POLITICAL DISCOURSE IN ROMANIAN AND ITALIAN LANGUAGES

Ionela Chiru

PhD Student, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: Analyzing the language of politics, cognitive linguist George Lakoff gives an ample room to the concept of framing. Such mental structures are responsible for how we build the reality: from the goals we choose to pursue, to the way we plan our lives and our behavior in certain contexts etc. In the depth of their structure, the two political ideologies - Left and Right - are built on the concept of family. However, this family pattern is different judging by the perspective of the two ideologies: for left-wing politics, the model of the family is represented by the Nurturant Father Model, while the Right-wing politics is modeled on the Strict Father Model. In the political arena, Left-Right polarization can be described as follows: Generally, Left representatives will build their political strategy on moral foundations Care / Altruism (Fairness / Proportionality). In their view, rich social groups exploit poor social groups: their contributions to paying taxes are not fair. On the opposite side, the representatives of the Right base their political discourse on the same moral ground - Correctness / Proportionality, stating that, in the Right's view, hardworking citizens, usually employed in the private sector, work hard to support "social parasites", the administrative system etc. Our study will analyze the morphological features of the current political discourse in the light of MFT - Moral Foundations Theory proposed by Jonathan Haidt. More precisely, we will base our analysis on the six moral foundations of politics discussed by the author in his book, The Righteous Mind: Care - Altruism, Fairness - Correctness or Proportionality, Loyalty - Loyalty, Authority - Authority, Sanctity - Sacrament purity), Liberty - Freedom.

Keywords: framing, Moral Foundations Theory, contemporary political discourse, Nurturant Father Model, Strict Father Model

1. Tehnica Framing (cadrearea – the framing effect) și discursul politic

Pentru Harold Lasswell, limbajul politicii este limbajul puterii – “it is the language of decision. It registers and modifies decision. It is battle cry, verdict and sentence, statute, ordinance and rule, oath of office, controversial news, comment and debate.”¹ Simbolul politic este “o configurație de sensuri complexe și ambigue”² care

¹ Harold D. Lasswell, Nathan Leites and associates, *Language of politics; studies in quantitative semantics*, George W. Stewart Publisher, New York, 1949, p. 8.

² Rozann Rothman, “Political Symbolism” in Samuel Long, *The Handbook of Political Behavior*, Volumul 2, Plenum Press, New York, 1981, p. 299 (t.n).

posedă o forță retorică suficient de puternică pentru a induce loialitatea și sacrificiul în rândul maselor; “forța de convingere” a simbolului politic este componenta afectivă.³

Analizând limbajul politicii, lingvistul cognitiv George Lakoff acordă un spațiu amplu conceptului de *framing* (cadrare). În opinia sa, *cadrele* sunt “structuri mentale care modelează modul în care percepem lumea din jurul nostru.”⁴ Astfel de structuri mentale sunt responsabile de modul în care ne construim realitatea: scopurile pe care alegem să le urmărim, planurile pe care le facem, modul în care ne comportăm etc.⁵

Importanța cadrărilor este bine reprezentată și în sfera politicii – “modul în care actorii politici își ambalează mesajele este strâns legat de abilitatea lor de a recruta simpatizanți, de a câștiga spațiu în media, de a demobiliza adversarii și de a câștiga competițiile politice.”⁶ La fel cum un simplu cetățean își reprezintă mental conceptele de pierdere și câștig, tot astfel și statele își modelează strategiile internaționale de negociere/comerț.⁷

Lakoff consideră că în profunzimea structurii lor, cele două ideologii politice Stânga-Dreapta sunt construite pe conceptul de *familie*.⁸ Totuși, acest model de familie este diferit în percepția celor două ideologii: pentru politica de Stânga modelul de familie este reprezentat de Părintele Ocrotitor (Nurturant Father Model), în timp ce politica de Dreapta are ca model Părintele Strict/Sever (Strict Father Model).⁹ Lingvistul precizează că legătura dintre morala construită pe modelul familiei și politică provine din tendința oamenilor de a reprezenta conceptul de *națiune* în baza metaforei *Națiune-Familie*.¹⁰ În opinia sa, oamenii gândesc în *cadre*, iar pentru a fi acceptat, “adevărul trebuie să se potrivească în *cadrele* oamenilor”¹¹

³Rozann Rothman, *op.cit.*, p.299.

⁴ George Lakoff, *Don't think of an elephant! Know Your Values and Frame the Debate*, Chelsea Green Publishing, Vermont, 2004, Preface, p. XV (t.n).

⁵ *Ibidem*.

⁶Francesca Polletta, M. Kai Ho, “Frames and their Consequences” in Robert E. Goodin, Charles Tilly (editors) *The Oxford handbook of contextual political analysis*, Oxford University Press, New York, 2006, p. 188 (t.n).

⁷ Francesca Polletta, M. Kai Ho, “Frames and their Consequences” in Robert E. Goodin, Charles Tilly (editors) *The Oxford handbook of contextual political analysis*, Oxford University Press, New York, 2006, p. 188 (t.n).

⁸George Lakoff, *Moral Politics: How Liberals and Conservatives Think*, Second Edition, The University of Chicago Press, Chicago, 2002, p. 12.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*, p. 13.

¹¹George Lakoff, *Don't think of an elephant! Know Your Values and Frame the Debate*, Chelsea Green Publishing, Vermont, 2004, p. 17 (t.n)

2. Teoria Fundamentelor Morale și particularitățile morfologice ale discursului politic

Considerăm că este util să analizăm particularitățile morfologice ale discursului politic actual în limbile română și italiană din perspectiva teoriei fundamentelor morale propusă de Jonathan Haidt, mai precis, să ne raportăm în studiul nostru la cele șase fundamente morale ale politicii discutate de autor în cartea sa, *The Righteous Mind*.¹²

Potrivit autorului, cele șase fundamente morale ale politicii sunt următoarele:

- *Care* – Grijă/Altruism: hrănirea și protejarea celorlalți; opusă răului
- *Fairness/Proportionality* - Corectitudine sau proporționalitate: punerea în practică a justiției în cadrul unor reguli comune; opusul înșelăciunii
- *Loyalty* – Loialitate: solidaritate cu grupul, familia, națiunea; opusul trădării
- *Authority* - Autoritate sau respect: respectarea tradiției și a autorității legitime; opusul subversiunii
- *Sanctity* – Sacralitate (sau puritate): oroarea pentru lucruri dezgustătoare, alimente, acțiuni; opusă degradării
- *Liberty* – Libertate: rezistența în fața oricărei forme de bullying sau tiranie; opusul opresiunii¹³

În viziunea lui Jonathan Haidt, partidele politice/interesele de grup se străduiesc să facă din propria agendă un “trigger” pentru principiile morale ale alegătorilor – **“to get your vote, your money, or your time, they must activate one of your moral foundations.”**¹⁴ **Totuși, pentru a avea o rată înaltă de succes în interiorul unui electorat eterogen, cu simpatii pentru Stânga, Centru sau Dreapta, orice discurs politic ar trebui să vizeze toate cele șase fundamente morale expuse mai sus.**

Anumiți cercetători consideră că “politics is perception”¹⁵, iar ideologia politică reprezintă “a complex and multifaceted construct that can be understood along multiple dimensions.”¹⁶ Scopul MFT (Moral Foundations Theory) este cel de a ajuta indivizii să

¹² Jonathan Haidt, *The Righteous Mind*, capitolul “The Politics Moral Foundations”, Knopf Doubleday Publishing Group, New York, 2012, pp. 128-186.

¹³ *Ibidem*, p. 185.

¹⁴ *Ibidem*, p. 134.

¹⁵ Jesse Graham et al., “Moral Foundations Theory: The Pragmatic Validity of Moral Pluralism” in *Advances in Experimental Social Psychology* (November 28, 2012), p. 19, disponibil online la SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2184440>, consultat în 18. 05. 2018.

¹⁶ *Ibidem*, p. 20.

privească “dincolo” de propria percepție a valorilor morale și de a le înlesni înțelegerea “matricei morale” a celorlalți.¹⁷ Așadar, MFT oferă posibilitatea de a crea un spațiu multidimensional (vezi cele 6 dimensiuni morale) și de a examina tendința oamenilor de a se “fixa” mai mult în anumite regiuni ale acestui spațiu și mai puțin în altele.¹⁸

În arena politică, polarizarea Stânga-Dreapta poate fi descrisă astfel: în general, reprezentanții Stângii își vor construi strategia politică pe fundamentele morale Grijă/Altruism (egalitate-justiție socială)/Corectitudine/Proporționalitate. În opinia lor, grupurile sociale bogate exploatează grupurile sociale sărace, necontribuind cu o parte “corectă” la plata taxelor. La polul opus, reprezentanții Dreptei își bazează discursul politic pe același fundament moral – Corectitudine/Proporționalitate, cu precizarea că, în viziunea Dreptei, cetățenii harnici, angajați de regulă în mediul privat, muncesc din greu pentru a susține “paraziții societății” – asistații social, sistemul administrativ etc. Jonathan Haidt este de părere că politica de Stânga utilizează cu precădere valorile Grijă/Altruism și Corectitudine/Proporționalitate, pe când politica de Dreapta face apel la toate cele șase valori ale teoriei MFT, cu o preferință mai accentuată pentru Corectitudine/Proporționalitate.¹⁹

3. Victor Ponta - Matteo Renzi

Corpusul pe care se bazează analiza din prezenta lucrare reprezintă o selecție din discursurile politicianilor Victor Ponta și Matteo Renzi în perioada 2012-2017.

În urma analizei noastre, am putut constata faptul că discursul politicianului Victor Ponta este ancorat (într-o proporție înaltă) în următoarele fundamente morale: Grijă/Altruism, Corectitudine/proporționalitate, Loialitate și Autoritate (pe primele poziții - din punctul de vedere al frecvenței elementelor morfologice implicate); în plan secundar, cu mai puține elemente morfologice relevante, fundamentele Sacralitate/Puritate și Libertate.

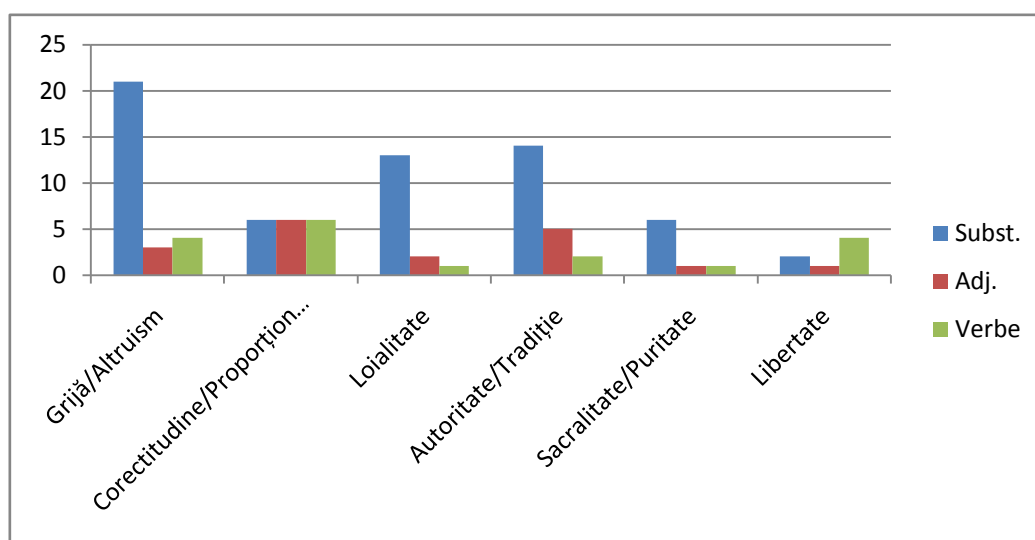
Prezentăm mai jos rezultatele acestei analize:

¹⁷ Jesse Graham at. al., *op.cit.*, p. 43.

¹⁸ *Ibidem*, p. 20.

¹⁹ Jonathan Haidt, *op. cit.*, pp. 128-186.

Victor Ponta – graficul și tabelul Fundamentelor Morale (realizate pe baza celor mai frecvente elemente morfologice)

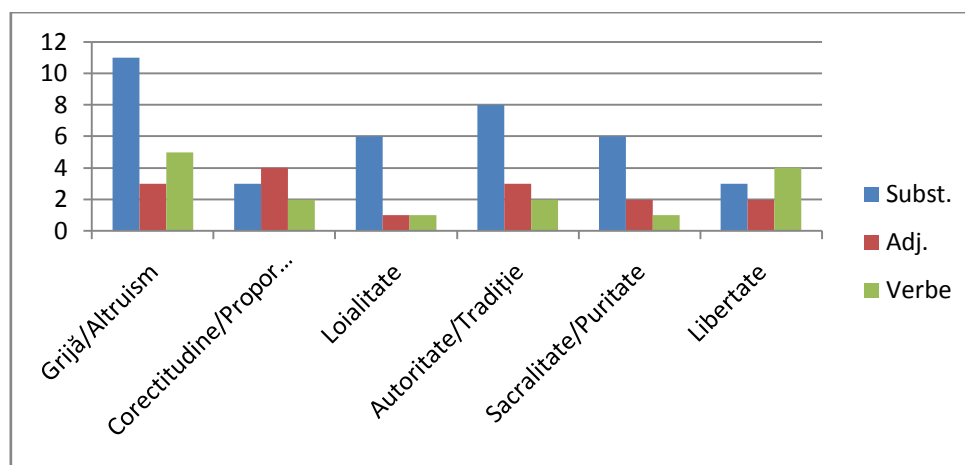
Grijă/Altruism			Corectitudine/ proportionalitate			Loialitate		
Subst.	Adj.	Verbe/ Loc.	Subst.	Adj.	Verbe/ Loc.	Subst.	Adj.	Verbe/ Loc.
Oameni	Bun	A ajuta;	șanse	Egal	A crește	popor	Românesc	A
Sprijin	omenos	A	justiție	Independent	(salarii,	țară	loial	reprezenta
Ajutor	Social	sprijini;	egalitate	Corect	alocații,	neam		(țara)
Grijă		A avea	competiție	Legitim	pensii etc.);	frați		
Pensionari		grijă;	drepturi	Democratic	A scădea	surori		
Copii		A oferi;	democrație	cinstit	(taxe);	mama		
Tineri					A	părinți		
Alocații					redeschide	bunici		
Pensii					(spitale,	străbuni		
Salarii					școli);	coalitiție		
Indemnizații					A da înapoi	alianță		
Sănătate					(pensii,	parteneri		
Educație					salarii);	familie		
Școli					A reforma;			
Spitale					A trage la			
Grădinițe					răspundere;			
Solidaritate								
Unitate								
Bunăstare								

Prosperitate								
responsabilitate								

Autoritate/Tradiție			Sacralitate/Puritate			Libertate		
Subst.	Adj.	Verbe/ Loc.	Subst.	Adj.	Verbe/ Loc.	Subst.	Adj.	Verbe/ Loc.
Constituție	Respectat	A	Dumnezeu	demn	A respecta	Libertate	liber	A elibera
Lege	Ortodox	respecta	Credință			Democrație		A recâștiga (libertatea)
Cod	Național	A	Religie					A lupta (contra “asupritorilor”)
Justiție	Românesc	pedepsi	Biserică					A se bate (pentru țară)
Guvern	fiscal		Copii					
Putere			demnitate					
Respect								
Voință								
Armată								
Credință								
Religie								
Biserică								
Dumnezeu								
Credință								
Familie								
Simbol								
Steag								
Autorități								

Matteo Renzi – graficul și tabelul Fundamentelor Morale (realizate pe baza celor mai frecvente elemente morfologice)

Analizând corpusul în limba italiană, am putut constata faptul că discursul politicianului Matteo Renzi este ancorat (într-o proporție înaltă) în următoarele fundamente morale: Grijă/Altruism, Corectitudine/proporționalitate, Autoritate și Sacralitate/Puritate (pe primele poziții - din punctul de vedere al frecvenței elementelor morfologice implicate); în plan secundar, cu mai puține elemente morfologice relevante, fundamentele Loialitate și Libertate.

Grijă/Altruism			Corectitudine/ proporționalitate			Loialitate		
Subst.	Adj.	Verbe/ Loc.	Subst.	Adj.	Verbe/ Loc.	Subst.	Adj.	Verbe/ Loc.
persone responsabilită bambini scuole asili nido prosperită educazione sostegno sussidio aiuto sacrificio	buono sociale umano	assicurare (<i>un futuro</i>) sostenere aiutare salvare sacrificarsi	giustizia diritti democrazia	corretto giusto uguale democratico	abbassare (<i>i costi</i>) Ridurre (<i>le tasse</i>)	famiglia popolo patria paese fratelli sorelle		rap pre sent are (l'It alia)

Autoritate/Tradiție			Sacralitate/Puritate			Libertate		
Subst.	Adj.	Verbe/ Loc.	Subst.	Adj.	Verbe/ Loc.	Subst.	Adj.	Verbe/ Loc.

legge	legittimo	Rispettare	dignità	sacrosanto	restituire	libertă	Libero	
Costituzione	giuridico	punire	Dio	santo	(la	democrazia	indipendente	
Governo	costituzionale		Signore		dignità)	indipendenza		
bandiera			Papa					
rispetto			bambini					
storia			Chiesa					
giudici								
Polizia								
Dio								
Signore								
Papa								
Chiesa								

4. Victor Ponta – Matteo Renzi. O privire comparativă

Din punct de vedere morfosintactic, discursurile celor doi politicieni sunt relativ asemănătoare. Având în vedere că atât Victor Ponta, cât și Matteo Renzi aparțin ideologic politicii de Stânga, discursurile lor sunt construite pe aceeași structură “progresistă”. Analizând discursurile celor doi politicieni din perspectiva Fundamentelor Morale putem face următoarele observații:

- Preferința celor doi politicieni pentru valorile *Grijă/Altruism, Corectitudine/Proportionalitate și Autoritate*

Chiar dacă valoarea Autoritate (Părintele Strict) este tipică politicii de Dreapta, cei doi lideri politici utilizează substantive, adjective și verbe care aparțin acestei ideologii. O astfel de abordare “contravine” principiilor care stau la baza politicii de Stânga. În opinia noastră, atât politica de Stânga, cât și politica de Dreapta împrumută – în funcție de scopurile urmărite – elemente ideologice care aparțin prin tradiție politicii adversarilor.

Apelul la divinitate/ instituția Bisericii este, de regulă, o strategie care aparține Dreptei Conservatoare și care nu se înscrie pe direcția secularistă a politicii de Stânga. Însă politicienii social-democrați nu vor ezita să utilizeze această strategie persuasivă dacă vor considera că le este utilă în atragerea mai multor simpatizanți (din rândurile electoratului tradiționalist). Ideea de armată evocă, la rândul său, imaginea autorității/stricteții:

Biserica și armata sunt insitutuții fundamentale care au ajutat la fondarea și salvagardarea națiunii. (Victor Ponta, discurs susținut la Craiova, cu ocazia lansării candidaturii pentru alegerile prezidențiale 29. 07. 2014)

Sunt nepotul unui preot care m-a învățat că important este să crezi în Dumnezeu, al ortodocșilor, al catolicilor, al protestanților, al musulmanilor, al oricui, dar cel care crede în Dumnezeu este un om bun, este un om care se gândește cu grijă la alții. (Victor Ponta, discursul susținut la lansarea candidaturii pentru alegerile prezidențiale, Arena Națională - 20. 09. 2014)

*

Riuscire ad inviare a tutti i dipendenti pubblici ed ai pensionati direttamente a casa, magari attraverso uno strumento di tecnologia semplice – visto che il Papa ha detto che Internet è un dono di Dio [...] (Matteo Renzi, discursul susținut în fața Senatului, 24 februarie 2014, Roma, Italia)

Il Salmo ci trasmette l'immagine delle tribù che salgono verso il Tempio cantando la gioia di avvicinarsi nella città santa e lodando il nome del Signore. È toccante immaginare quelle donne e quegli uomini che si facevano pellegrini e salivano in questa città. Ma la Bibbia sottolinea anche come a Gerusalemme fossero posti “i seggi del giudizio, i seggi della casa di Davide”. (Matteo Renzi, discurs susținut la Knesset - 22 iulie 2015, Parlamentul israelian, Ierusalim, Israel)

Putem afirma, fără să exagerăm, că nu există o politica de Stânga fidelă propriilor valori - *Liberté, Égalité, Fraternité*, așa cum nu există nici o politică de Dreapta care să urmeze cu strictețe linia impusă de propria ideologie.

O altă constatare este faptul că discursul de factură populistă este caracteristic tuturor doctrinelor politice și nu doar politiciii de Stânga. Politica manipulării, politica previzibilului și a banalității nu poate fi revendicată de un singur partid - ea are caracter universal.

- Utilizarea excesivă a substantivelor, adjectivelor și verbelor care fac trimitere la valoarea Grijă/Altruism are drept miză sensibilizarea electoratului și evocarea imaginii de *Părinte Ocrotitor* – tehnica *Framing* (vezi subcapitolele II. 2 și II. 3)

Am dat salariile înapoi la oameni, am redeschis spitale, am reformat sistemul energetic, iar la școli vor merge copiii cu cele 1259 de microbuze primite de la Guvern. Mă întreba cineva de ce 1259 de microbuze, pentru că atâți primari au cerut microbuze pentru copiii și toți au primit pentru că trebuie să avem grijă de copii. (Victor Ponta, discurs susținut la Craiova, cu ocazia lansării candidaturii pentru alegerile prezidențiale 29. 07. 2014)

- Deși valoarea *Corectitudine/Proportionalitate* este specifică ambelor ideologii politice (Stânga/Dreapta), aceasta se diferențiază semnificativ în interiorul fiecărei doctrine politice: pentru Stânga, *Corectitudinea* presupune distribuirea resurselor (în mod egal) tuturor cetățenilor, indiferent de aportul lor în cadrul societății. Așadar, *Corectitudinea* de Stânga presupune solidaritate/altruism. Pentru politica de Dreapta, *Corectitudinea* presupune împărțirea resurselor în “mod inegal”, unor categorii sociale mai restrânse – “elitelor” sau oamenilor care muncesc și care “merită” (vezi teoria lui Lakoff în ceea ce privește raportul Stânga – Dreapta sau *Părintele Ocrotitor* - *Părintele Strict*). Așadar, Dreapta joacă rolul *Părintelui Strict/Sever* care își

recompensează copilul (în cazul nostru, populația) doar dacă a fost “ascultător și silitor” (vezi fundamentele capitalismului), pe când Stânga joacă rolul *Părintelui Ocrotitor* care își recompensează “copilul” indiferent de performanțele și acțiunile sale.

[...] am dat înapoi pensii, salarii, am redeschis spitale, am repornit școli, am relansat fonduri europene, am făcut toate acele lucruri pe care românii în 2011 nu credeau că mai sunt posibile în România. Le-am făcut împreună. Mai sunt încă multe lucruri de făcut, mai sunt încă multe nedreptăți pe care trebuie să le-ndreptăm, mai sunt încă mulți oameni care suferă. (Victor Ponta, discursul susținut la lansarea candidaturii pentru alegerile prezidentiale, Arena Națională - 20. 09. 2014)

*

E allora lasciatemelo dire dalla mia città: ma vi sembra normale definire l’investimento di ottanta euro mensili, ottanta euro per sempre a chi guadagna meno di millecinquecento euro, chiamarlo con sprezzo e con spregio “una mancia”, “un’elemosina”? È un libro per un insegnante, quelli ottanta euro, è la possibilità per una donna di uscire una sera per i fatti suoi a cena o per un babbo di pagare una bolletta! (Matteo Renzi, discurs susținut în Piața Signoria - 23 mai 2014, Firenze, Italia)

- În urma analizei pe corpus, am putut constata că valorile cele mai puțin utilizate în discursul politic sunt *Sacralitatea/ Puritatea - Libertatea* în cazul lui Victor Ponta și *Loialitatea – Libertatea* în cazul lui Matteo Renzi. De menționat aici faptul că valorile *Autoritate/Tradiție* și *Sacralitate/Puritate* prezintă un număr de termeni comuni (substantive), dar care au valențe diferite în cadrul fiecărei valori: substantive ca *Dumnezeu, Biserică, religie, credință* reprezintă atât conceptul de autoritate, cât și conceptul de sacralitate. În corpusul analizat, aceste substantive aparțin mai mult valorii *Autoritate/Tradiție* și mai puțin valorii *Sacralitate/Puritate*.

Concluzii

Am considerat că este util să analizăm particularitățile morfologice întâlnite în discursurile celor doi lideri politici – Victor Ponta și Matteo Renzi - din dublă perspectivă: cea a psihologiei morale (Teoria Fundamentelor Morale, Jonathan Haidt) și cea a lingvisticii cognitive (Tehnică *Framing*, Relația Națiune-Familie/ Părinte Ocrotitor – Părinte Strict, George Lakoff).

Principiile/valorile morale pe care se bazează ideologia îmbrățișată de Victor Ponta sunt *Grija/Altruismul, Corectitudinea/Proportionalitatea, Autoritatea și Loialitatea* - pe primele poziții – în timp ce *Sacralitatea/Puritatea și Libertatea* se situează pe ultimele poziții (în ierarhizarea realizată pe baza numărului de termeni identificați pentru fiecare valoare). Valorile principale identificate pentru Matteo Renzi sunt *Grija/Altruismul,*

Corectitudinea/Proportionalitatea, Autoritatea și Sacralitatea/Puritatea, în timp ce Loialitatea și Libertatea se află pe ultimele poziții în ierarhia Fundamentelor Morale.

Atât politica românească de Stânga, cât și politica italiană de Stânga împrumută multe elemente tipice politicii de Dreapta (vezi fundamentul *Autoritate* întâlnit la cei doi lideri politici, precum și fundamentele *Loialitate/ Sacralitate*). Din acest motiv considerăm că discursul politic actual, deși aparent bine delimitat din punct de vedere ideologic, reprezintă un creuzet în care se combină mai multe concepte politice de origine diferită. Stânga poate fi uneori o Dreapta deghizată și viceversa.

Bibliographical References/ Referințe bibliografice:

LASSWELL, Harold D., LEITES, Nathan and associates, *Language of politics; studies in quantitative semantics*, George W. Stewart Publisher, New York, 1949.

ROTHMAN, Rozann "Political Symbolism" in Samuel Long, *The Handbook of Political Behavior*, Vol. 2, Plenum Press, New York, 1981.

LAKOFF, George *Don't think of an elephant! Know Your Values and Frame the Debate*, Chelsea Green Publishing, Vermont, 2004.

POLLETTA, Francesca, KAI HO, M., "Frames and their Consequences" in Robert E. Goodin, Charles Tilly (editors) *The Oxford handbook of contextual political analysis*, Oxford University Press, New York, 2006.

LAKOFF, George, *Moral Politics: How Liberals and Conservatives Think*, Second Edition, The University of Chicago Press, Chicago, 2002.

GRAHAM, Jesse et al., "Moral Foundations Theory: The Pragmatic Validity of Moral Pluralism" in *Advances in Experimental Social Psychology* (November 28, 2012), disponibil online la SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2184440>, consultat în 18. 05. 2018.

HAIDT, Jonathan, *The Righteous Mind*, Knopf Doubleday Publishing Group, New York, 2012.